

Mottagare

Tekniska nämnden

Enskilda vägar - inriktningsbeslut

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar att ge teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att:

1. utforma en skriftlig handlingsplan för hur rådighet och en ordnad förvaltning för vägar till och från utpekade bad- och besöksplatser enligt strategin och målpunkter för regionalt intresse kan ske.
2. att påbörja processen om att överlämna enskilda vägar med statsbidrag till motpart som redan idag önskar att ta över hanteringen av sin enskilda väg.
3. utforma en skriftlig handlingsplan för hur återlämning av skötseln av driften till väghållaren kan ske för övriga enskilda vägar med statsbidrag.

Sammanfattning

Den 12 maj 2020 beslutade tekniska nämnden att godkänna rapporten *Enskilda vägar med statsbidrag – utredning, TN §112 2020-05-12*. Utredningen kartlägger den komplexa situation som råder för det enskilda vägnätet på Gotland och föreslår flera framtida strategier. Sedan rapporten publicerades har det inte vidtagits några beslut, så läget är fortsatt oförändrat.

Region Gotland förvaltar idag cirka 400 enskilda vägar med statsbidrag. Av dessa korsar 47 vägar (ca 10-11 %) mark som Region Gotland äger eller ligger inom en meters avstånd från en regionägd fastighet där Region Gotland skulle utgöra en framtida delägare vid en ordnad förvaltning av dessa vägar. Idag sker finansieringen för drift och underhåll av dessa vägar enbart med statliga och kommunala medel. Det går inte att ansöka om externa finansiella medel från till exempel EU när det gäller driftskostnader.

Många av de berörda vägarna saknar en ordnad förvaltning och därför också en officiell motpart. Detta medför att Region Gotland inte har rättslig rådighet för att förvalta dessa vägar vare sig för drift eller vid investeringsbehov. Detta medför en risk för framtida tvist mellan Region Gotland och fastighetsägare då dessa åtgärder kan ses som ett olovligt intrång i en enskild anläggning där regionen inte har ett formellt väghållarskap, eller i samband med om det inträffar en incident på en sådan vägsträcka.

Bedömning

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen gör bedömningen att tekniska nämnden bör fatta beslut om inriktning avseende fortsatt hantering av enskilda vägar. Vilket bör avse både vägar som regionen fortsatt har ett behov av att ha rådighet över och vägar som bör överlämnas till annan part. Detta avser både vägar på landsbygden och vägar inom tätort med enskilt huvudmannaskap.

Vägar som är av allmänt, kommunalt- och regionalt, intresse, bör utredas för att lösa en ordnad förvaltning. Förvaltningen bedömer att detta främst avser vägar som leder till bad- och besöksplatser. Vidare föreslås att vägar som ansluter till naturreservat bör hanteras av ansvarig statlig myndighet. Resterande enskilda vägar bör inrättas som gemensamhetsanläggning och förvaltas genom delägarförvaltning eller samfällighetsförening, det vill säga de som har ett behov av att nyttja vägen.

Det är Lantmäterimyndigheten som inom ramen för en lantmäteriförrättning bereder och beslutar om inrättandet av gemensamhetsanläggning för bland annat vägar. Inrättandet av gemensamhetsanläggning är genom ett anläggningsbeslut tvingande. Beslutet redogör bland annat för kostnadsfördelning, andelstal, förvaltningsform och vilka fastigheter som ska vara delägare. Detta medför att denna typ av förrättningsåtgärd normalt gör processen tvistig och långdragen. Samtliga fastighetsägare som har ett behov av en väg kan ansöka om förrättning. Kommunen har också initiativrätt till anläggningsåtgärd även i de fall kommunen inte är sakägare. Därför gör förvaltningen bedömningen att en skriftlig handlingsplan bör upprättas som redogör förutsättningarna för en ordnad förvaltning. Handlingsplanen bör bland annat redogöra behovet av ekonomiska- och personella resurser, möjliga risker och konsekvenser, ett legalt perspektiv och genomförbarhet.

Förvaltningen föreslår också att arbetet med att överlämna enskilda vägar till motpart som redan idag önskar att ta över sin väg påbörjas. Arbetet kan sedan utvärderas och de vägar där sakägare i dagsläget förklarar sig inkapabla att ta ansvar för sin egen väg, får hanteras i ett senare skede.

Rättslig bedömning

Enligt tekniska nämndens reglemente är nämnden trafiknämnd och kommunal väghållningsmyndighet. Vidare företräder nämnden fullmäktige i frågor om att förvalta och utveckla regionens samtliga fastigheter. Gällande väghållarskap behöver nämnden därför, inom sitt uppdrag, hantera både offentligrättsliga och civilrättsliga förhållanden vilket föranleder vissa målkonflikter både inom Region Gotland och mot allmänheten. Som en del inom rollen som trafiknämnd och som förvaltare av regionens samtliga fastigheter behöver bland annat frågan om rådighet hanteras för de objekt som nämnden inte är ägare av men fortsatt förvaltar. Förslag till beslut avser att utreda och återsrapportera en handlingsplan gällande bland annat rådighet och fortsatt hantering av enskilda vägar.

Barn- och genusperspektiv

Förslag till beslut 1. Punkten är positiv ur ett barn- och genusperspektiv i och med att det möjliggör för att tillgängligheten för samtliga medborgare till platser där det är uttalat att Region Gotland ska ta ansvar enligt uttalade strategiska målsättningar enligt Översiktsplan, målpunkter för regionalt intresse.

Landsbygdsperspektivet

En förutsättning för att Region Gotland fortsatt ska kunna möjliggöra för landsbygdsutveckling behöver frågan om enskilda vägar klargöras. Idag förvaltar Region Gotland flera platser utan en rättssäker grund. Förslag till beslut kan också långsiktigt möjliggöra för att vissa enskilda väghållare kan ta över ekonomiskt stöd från Trafikverket.

Gällande bad- och besöksplatser och andra målpunkter för regionalt intresse är avsikten att säkerställa möjligheten för allmänheten att ta sig till och från dessa platser, vilket är positivt ur ett landsbygdsperspektiv.

Ekonomisk konsekvensanalys

De kommunala medel som läggs på drift och underhåll för anläggningar där Region Gotland inte är huvudman kan i stället läggas på anläggningar där kommunen har en skyldighet att underhålla.

Däremot så bedöms kostnaden för lantmäteriförrättning kunna vara kostnadsdrivande för Region Gotland. Förrättningskostnaden beror av flera faktorer så som behov av fastighetsbestämning, utredning av delägarkrets i en samfällighet, antal sakägare i förrättningen och hur tvistigt ärendet är.

Det finns exempel i andra kommuner där kommunen separat har bidragit med till exempel 20 % av kostnaden till sakägarna som uppkommer vid inrättandet av en gemensamhetsanläggning. Vid upprättande av handlingsplan för överlämnande så bör lagligheten av en sådan metod redovisas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-06-02

Utredning enskilda vägar med statsbidrag daterad 2020-05-12

Regional besöksnärlingsstrategi för Gotland mot 2030 daterad 2024-12-16

Uppdrag enskilda vägar Protokollsutdrag tekniska nämnden TN § 120 daterad 2023-04-19

Översiktsplan Vårt Gotland 2040 Laga kraft 2025-03-20

Riktlinjer för Region Gotlands service på bad- och besöksplatser beslut daterad 2024-09-18

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Lise Langseth
Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör

Therese Bendelin
Avdelningschef Park och trafik